

Újabb adatok a magyar—lengyel irodalmi kapcsolatokhoz

CSAPLÁROS ISTVÁN: A FELVILÁGOSODÁSTÓL A FELSZABADULÁSIG

A kapcsolattörténettel foglalkozó munkák többnyire felkeltik az érdeklődést. Az emberi érdeklődésből fakad az: mit tudnak rólunk külföldön, irodalmi alkotásainkat, sorsfordulóinkat hogyan értékelik. Nemzeti kultúránk milyen hatással volt (lehetett) a környező országokra? Mi, magyarok miképpen ítéljük meg a szomszédos (vagy éppen távolabbi) országok történelmének egy-egy mozzanatát?

Csapláros István (egy kivétellel) 1960—1973 között publikált írásaiból állította össze kötetét. Könyve kitekintés a magyar—lengyel irodalmi kapcsolatok ismert és kevésbé ismert területeire. A tanulmányok együttes kiadását nyilván az indokolta, hogy (bár a tanulmányok nem kapcsolódnak egymáshoz) többségük hézagpótló írásnak számít, hasznos adatokat szolgáltathat egy-egy szűkebb korszakhoz, irodalmi problematikához. Két tanulmány a történészek figyelmét is felkeltheti. Ha ebből a szempontból vizsgáljuk a kötetet, akkor nem zavaró, hogy a *Lengyel, magyar két jó barát... közismert közmondás geneziséstől Ady Endre és az 1905—1907. évi lengyelországi forradalmi mozgalmak* című írásig fajsúlyban is igen különböző témákat találhatunk.

A *Lengyel, magyar két jó barát... (Polak, węgier dwa bratanki...)* kezdetű, sokszor ismételt és olykor visszaélésekre (is) felhasznált közmondás eredetéről, alakbeli változásairól, irodalmi alkalmazásáról — mondjuk meg őszintén — keveset tudunk. A *lengyel kérdés Kazinczy Ferenc és barátai levelezésében* című tanulmány számos, eddig részben figyelmen kívül hagyott kérdésre irányította rá a figyelmünket. E tanulmány sokban kiegészíti a reformkori magyar—lengyel kapcsolatokra vonatkozó ismereteinket. Ugyancsak fontos kérdésekre keres választ Csapláros István *A lengyel kérdés az 1848-as magyar forradalom első hónapjaiban* című írásában. A szerző vizsgálódási területe az egykorú magyar irodalmi és politikai sajtó, levelezések, naplófeljegyzések. Ez utóbbi két írásban a „lengyel ügy” magyarországi visszhangja, szerepe, a felosztott Lengyelország politikai csoportjainak a függetlenség felé tett lépései kerültek előtérbe.

A magyar irodalmi alkotások lengyelországi megismertetésével *Az ember tragédiájának krakkói bemutatója* című íráson kívül *Bolesława Jaroszewskáról*, a magyar irodalom első lengyel népszerűsítőjéről, fordítójáról írt tanulmány, valamint a *Magyar költők bemutatkozása a lengyel irodalomban* című írás foglalkozik. Az említett tanulmányokon kívül a lengyel nők hazaszeretetéről, hazafias érzéséről, Petőfi műveinek lengyelországi visszhangjáról, Ady Endre és a lengyel forradalmi megmozdulások, Liszt Ferenc lengyelországi hangverseny-körútjának visszhangjáról, végül Chopin és Liszt barátságáról olvashatunk Csapláros István új könyvében.

A lengyel irodalmi alkotások magyar nyelvre való fordítása, népszerűsítése és a lengyel kérdésekkel foglalkozó irodalmi tanulmányok tükrében úgy tűnik, a fehér foltok — elméletileg — eltűnőben vannak, a fontos kérdések feltárása jó úton halad. Csapláros István tanulmánykötete (is) bizonyosság arra, hogy egyre inkább a következtetések levonására, *állásfoglalásra* készítő írásokra (tanulmányokra, könyvekre) van szükség, mert a dolgok, történések leírása, ismertetése — számos vonatkozásban fontos ugyan, de — nem elégséges. (*Magvető.*)

LAGZI ISTVÁN